

Príhovor Leny Riečanskej autorom literárnej súťaže Hrebendova kapsa v roku 2024

*Milí priatelia literatúry, milovníci prózy a poézie,
priaznivci písaného aj hovoreného slova,*

s radosťou môžeme skonštatovať, že úspešne prebehol XXIV. ročník regionálnej súťaže literárnych prác žiakov základných a stredných škôl konanej pod názvom HREBENDOVA KAPSA. Už niekoľký raz som dostala česť zaujať miesto hodnotiteľky prihlásených literárnych diel. Je to práca zaujímavá, ale zároveň neľahká a zodpovedná. Cieľom súťaže z pohľadu hodnotiteľa je rozpoznať nové talenty v oblasti literatúry, podporiť mladých autorov a pomôcť im posunúť sa o krôčik ďalej.

Úlohou tejto literárnej súťaže je tiež zachovať a šíriť posolstvo významného človeka, Mateja Hrebendu, milovníka kníh, literatúry, aj prírodných krás svojho rodného kraja. Mladí literáti ani v tomto roku nesklamali, čo svedčí o tom, že odkaz Mateja Hrebendu nezaniká, žije v ďalších generáciách.

Už v „kolíske“, v rodine dostávame do vienka materinský jazyk. Dieťa vníma slovo dobré, aj zlé a prostredie, v ktorom vyrastá formuje jeho myslenie, cítenie, vnímanie. Materinský jazyk je to prvé, s čím sa v živote stretávame. Je jedno o ktorú národnosť sa jedná, dôležité je, čo v nás jazyk zanecháva. Učíme sa slovo po slove, priberáme ťažšie výrazy, poznávame význam neznámych slov. Vážme si slová, vnímajme ich citlivo, rozvíjajme rodný jazyk a neopúšťajme ho kvôli vidinám ďalekých vytúžených sfér.

Slovenský jazyk, ktorý je doménou tejto literárnej súťaže je bohatý, kvetnatý, ponúka množstvo rôznych podôb, dáva možnosti využiť slová rôznych významov. Slová majú obrovskú silu. Dokážu hladkať, spievať, tancovať, ale aj ublížiť, až bodnúť pri srdci. Preto so slovami narábajme s úctou, láskou a hľadáme správny spôsob vyjadrenia. Určite nájdeme slovo vhodné na každú, aj nepríjemnú príležitosť. Treba si uvedomiť, že keď slovo vypovieš, nevezmeš ho späť. Aj po rozchode človeka s človekom slovo zanecháva svoju stopu. Je len na nás, akú ju zanecháme my.

Literárnym dielom, ktoré sme ochotní prezentovať navonok dávame možnosť čitateľom nazrieť do našej duše, do myšlienok, odhaľujeme časť osobných pocitov, vyjadrujeme radosť, šťastie, smútok aj žiaľ. Toto všetko stvárniť písomným prejavom nie je vôbec jednoduché. Vnútro autora je zraniteľné. Musí byť pripravený rovnako na slová chvály, aj kritiky. Dôležité je uvedomiť si, že jedno aj druhé, je vždy len subjektívny pohľad

čitateľa. Pri tvorbe sa hrajme so slovami, hľadáme správne vyjadrenia, vypúšťajme emócie, nebojme sa odhaliť pocity, či načrtnúť východiská. Povzbudivé je uvedomiť si, že život robíme krajším a o trošičku lepším.

V tomto ročníku sa do literárnej súťaže Hrebendova kapsa celkovo zapojilo 15 škôl a zaslalo 121 literárnych prác, z toho je 73 poézia, 48 próza. V oboch oblastiach bolo zadané vekové rozdelenie autorov do troch kategórií. Zaujímavé je pozorovať rast literárneho prejavu. Podmienkami písania a šancou stať sa dobrým autorom sú talent, chuť, sčítanosť, literárny tréning, aj odvaha odkryť svoje myšlienky, vnútorné pocity.

Poézia

Nie každý ju dokáže správne vnímať. Napriek tomu má poézia silné miesto v oblasti literárneho sveta. Poeti sú často citliví, hlbaví, aj kritickí, ich myšlienky sú vzletné, ale často, aj pochmúrne až ťaživé. Vo veršoch prejavujú radosť, či bolesť, dokážu upozorniť na nepravosť, strach. Niekedy skrytú myšlienku pochopí len vnímavý čitateľ. Dobrá báseň je ako hudba. Pri jej čítaní v podvedomí, v duši počujete melódiu. Môže byť príjemná, vzletná, radostná, ale tiež smutná, až stiesňujúca. Závisí od toho, čo poet svojimi veršami vypovedá. Ak sa vloží do básne vnútorná sila, či prejav zraniteľnosti autora, čitateľ ich rovnako precíti. Preto je potrebné písať ju celou dušou, odovzdať kus seba. Ak tento prejav v básni chýba, čitateľ spozná prvoplánovosť, báseň napísanú len, aby sme zrýmovali slová o niečom.

Poézia povznáša, dodáva radosť, ale aj kriticky odhaľuje temno, poukazuje na bezprávie okolo nás, či ťažké vnútorné rozpoloženie básnika. Písať dobrú poéziu nie je ľahké. Dnes je povolené písať básne veršované, aj bez viazaného verša. Forma voľného verša poskytuje autorovi väčšiu voľnosť prejavu.

1. kategória – autori básní v tejto vekovej kategórii najčastejšie opisujú svoj vzťah k prírode, k zvieratkám, k súrodencom, aj k pani učiteľke. Milé veršovanie písané detskou čistotou. V niektorých prípadoch by som odporúčala viac sa pohrať s veršom, pri čítaní nahlas počúvať melodickosť veršov a dať pozor na opakovanie sa slov. Autori zapojili fantáziu a radosť zo života.

2. kategória – Každý rok života človeka formuje, a to vidno, aj z rozdielnosti predložených básní. Vekové rozpätie autorov v danej kategórii cítiť z predložených literárnych prác. Potešujúce je, že sa mládež v tomto veku nebojí osobné pocity pretaviť do poézie. Do súťaže boli prihlásené milo hravé básne, básne o prírode, zvieratkách,...

3. kategória – V tomto ročníku ma prekvapil počet prihlásených diel. Pravdepodobne vek dosiahla generácia autorov, ktorí sa do súťaže zapájali aj v minulých ročníkoch. Teší ma, že sa neboja písomným prejavom odhaliť vnútorné emócie, ako sú vyznania lásky, radosti zo života, vďaky, obdivu k prírode, zamyslenie sa nad životom,

vyjadrenie radosti, aj bolesti, hľadanie šťastia... Zaujala ma tiež báseň o hľadaní mieru. Mier v duši, mier v rôznych spoločenstvách, mier medzi krajinami, vo svete. Jednoduché slovo s hlbokým významom, silou a dôležitosťou. Autorom držím palce vydržať, rozvíjať talent a posúvať ďalej vysnívané méty.

Próza

1. kategória - Veľmi milé práce. Oceňujem záujem o písanie. Pomáha to rozširovať schopnosť vyjadrovať sa prostredníctvom písomného prejavu. Tvorcovia zisťujú, že význam daného textu môže mať rôzne podoby. Dôležité je hrať sa so slovami, pochopiť ich význam, správne ich v texte ukladať, využívať synonymá... Z predložených prác cítiť hravosť, predstavivosť, dobrý úmysel, lásku k zvieratkám, rozprávkovým bytostiam... Tým, ktorí sa zapojili srdečne gratulujem.

2. kategória - Zaujímavé príbehy. Oceňujem nápaditosť, rôznorodosť tém. Väčšina prác vyjadruje radosť, lásku, vyjadrenie empatie s inými osobami, či cítenie s osudom zvierat. Pozor na pravopis, spisovnosť slov, opakovanie výrazov v texte. Odporúčam čítať svoj text nahlas, pohrať sa so slovami, využiť vhodné synonymá, tým výsledné dielo získa na kvalite a kráse. Jednoducho povedané, využiť kvetnatosť slovenského jazyka.

3. kategória - V tomto ročníku bolo do literárnej súťaže prihlásených 9 veľmi rôznorodých prác. Tu už hodnotiteľ očakáva vyššiu literárnu vyspelosť. Spisovateľ, ak chcete, autor diela môže spracovávať ľubovoľné témy. Každý si volí žáner, ktorý ho oslovuje, ktorý dokáže dobre literárne spracovať a podať čitateľovi tak, aby pôsobil zaujímavo, dôveryhodne, aby ho priviedol k zamysleniu sa, či ukázal cesty riešenia problémov. Môže to byť rozprávka, realita, história, kriminálne príbehy, nadprirodzená sféra, záhady... je to na autorovi. Dovoľené je použiť spisovný jazyk, či nárečie, v priamej reči aj slangové, hovorové slovo. Avšak autor musí pracovať citlivo. Dobré poznať, naštudovať si prostredie, ktoré spracúva. Odporúčam premýšľať, čo čitateľovi ponúkam. Inak bude naše dielo bez záujmu položené v policiach kníhkupectiev. Ak vôbec bude nejaký vydavateľ ochotný také dielo vydať. Nie nahádzať na papier slová, ktoré zasiahnu do živého, či rania city, ale také, čo v človeku niečo zanechajú. Všetko sa dá vyjadriť viacerými spôsobmi. Je na autorovi, ktorý si zvolí. Spôsob, ktorým dielo pozdvihne, alebo potopí. Pekne bol spracovaný historický príbeh, aj rozprávkový príbeh, dojal ma smutný príbeh rodiny, aj sen, ktorý sa menil na skutočnosť... Držím vám všetkým palce, aby ste sa v literárnej sfére zdokonaľovali a posúvali sa ďalej.

Záver:

Oceňujem snahu, odvahu, odhodlanie, to, že na úkor iných činností dostalo priestor **s l o v o**. Teším sa, že autori otvorili svoju dušu, podelili sa s nami o zážitky, pocity radosti, možno aj vyronili slzu pri písaní svojich riadkov. Vyzdvihujem čarovanie so slovami, ktoré vyúsťuje do literárneho dielka.

Žiaľ všetci vyhrať nemôžu. Ale buďte na seba hrdí, pretože ste prispeli k úspešnosti XXIV. ročníka súťaže Hrebendova kapsa. Nenechajte sa nikým a ničím odradiť, vzdelávajte sa, veľa čítajte a píšť ďalej.

Prajem Vám veľa osobných, aj literárnych úspechov.

Všetkým pedagógom, garantom súťažných literárnych prác patrí veľká vďaka za vedenie žiakov k láske k literatúre. Vysoko si cením ich prácu.

Úprimne

Lena Riečanská

